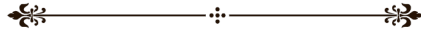

HRİSTİYAN TÜRKLER

Pr. Marc Madrigal

HRİSTİYAN TÜRKLER

© 2015 Marc Madrigal ve Kitab-ı Mukaddes Şirketi.

Bütün hakları saklıdır. Bu kitabın hiçbir bölümü yazarın yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz.

ISBN (XXXXXXXXXXXXXX)

İÇİNDEKİLER

TARİHTE HRİSTİYAN TÜRKLER	5
ÜÇ HRİSTİYAN TÜRK DİN ADAMI	11
RABBAN BAR SAUMA (1220-1294)	11
SİMON ATUMANO (1310-1387).....	15
BÜYÜK KEŞİŞ NİKOLAS (1828-1893)	16
YENİ DİN ŞEHİTLERİ VE AZİZLERİ	21
HRİSTİYANLIKTA AZİZLİK KAVRAMI	22
AZİZ TOUNOM (1614).....	24
NİKOLAS KARAMANOS (1657)	25
ŞEHİT AHMET (1682).....	26
AHMET OĞLU MUSA: KEŞİŞ DANİEL (1775 civarı).....	28
KONİTSALI YAHYA (1814).....	31
MİDİLLİLİ KONSTANTİN (1819).....	33
KAYNAKÇA	37

TARİHTE HRİSTİYAN TÜRKLER

Hristiyan Türk; kulağa ne kadar yabancı bir kavram değil mi? Kimileri diyecek ki; bir Türk'ten Hristiyan olmaz. Fakat tarih bize aksini göstermektedir. Çuvaşlar, Yakutlar, Batı Kumanlar, Peçenekler, Karamanlılar, Gagavuzlar Hristiyanlığı benimseyen Türk kavimleri olarak tarihteki yerlerini almışlardır. Bunların çoğu Ortodoks, bir kısmı da Katolik ve Protestan olmuşlardır.

9. yüzyılda, Selçukluların Bizans'a karşı olan düşmanlığından önce, Bizanslılarla müttefik olan Peçenekler Ruslara ve Macarlara karşı savaşmışlardır. 12. yüzyılda ise "Kanglılar" adındaki Türk boyu, Peçenek kabile siyasetinde egemen güç haline gelmiştir. Liderleri Kurya Kaan çok önemli bir karara imza atmıştır. Kanglılar, Katolik olan Macar düşmanlarının aksine, Bizans'ın Ortodoks Hristiyanlığını benimsemişlerdir. Böylelikle Bizans'tan Yunan keşişler gönderilmiş ve Peçenek kilisesi kurulmuştur.

Kumanların hikâyesi de oldukça ilginçtir. M.S. 10-13. yüzyıllar arası Batı Kumanlar Macaristan yakınlarına yerleşir ve bu topraklar "Kumanya" olarak adlandırılır. 1227 yılında Kuman savaş ağası Bortz, Katolik Dominikan misyonerler tarafından ziyaret

edilir ve bu süreçle birlikte Hıristiyanlığı kabul eder. Papa 9. Gregor bu toplu iman olayını işitince 1 Temmuz 1227’de Ester-gon Başpiskoposu Robert’i oraya gönderir ve Batı Kumanlar Moldovya yakınlarında topluca vaftiz olur. Kumanya’da yeni bir Episkoposluk bölgesi (diyosez) oluşturulur ve Teodoric adındaki papaz Episkopos olarak atanır. Sonrasında Bortz Kaan Macaristan Kralı II. Andrew ile bir sadakat andı içer ve Moğollara karşı müttefik olurlar.

Kumanların imanını pekiştirmeye yönelik Katolik misyonerler, “Codex Cumanicus” isminde Türk dilinde bir rehber ve ilmihal geliştirirler. Şu anda Venedik San Marco kütüphanesinde yer alan bu belge (Cod. Mart Lat. DXLIX), aynı zamanda en eski yazılı Türkçe metinlerden bir tanesidir. Bu belgede İsa’nın İncil’de havarilerine öğrettiği dua şöyle aktarılır...

KUMANCA

“Atamız kim köktesiñ.
Alğışlı bolsun seniñ atıñ,
kelsin seniñ xanlığıñ, bolsun
seniñ tilemekiñ – neçik kim
kökte, alay [da] yerde. Kün-
deki ötmegimizni bizge
bugün bergil. Dağı
yazuqlarımızni bizge
boşatqıl – neçik biz
boşatırbız bizge yaman et-
kenlerge. Dağı yekniñ sına-
maqına bizni qurmağıl.
Basa barça yamandan bizni
qutxarğıl. Amen!”

ÇAĞDAŞ TÜRKÇE

“Atamız ki göktesin. Alkışlı
olsun senin adın, gelsin se-
nin hanlığın, olsun senin
dilemeğin – nice ki gökte,
öyle (de) yerde. Gündelik
ekmeğimizi bize bugün ver.
Dahi yazıklarımızı (suçları-
mızı) bize boşat – nice biz
boşatırız (bağışlarız) bize
yaman (kötülük) edenleri.
Dahi şeytanın (yekin) sına-
mağına bizi koyurma. Tüm
yamandan (kötülükten) bizi
kurtar. Amin!”

Çuvaş ve Yakut Türkleri küçük pagan bir kesim dışında, yerleştikleri Rusya'da çoğunlukla Ortodoksluğa geçmişlerdir. Rus misyonerler İncil'i Çuvaşça'ya çevirip Çuvaşça dilbilgisi vermek amacıyla 1769'da ilk Çuvaşça gramer kitabını hazırlamışlardır. Kazan Üniversitesi *Doğu Dilleri Fakültesi* dil alanındaki çalışmalarında bu hareketi desteklemiş ve 1836'da V.P. Vishnevskiy'in Çuvaş dilbilgisi ve sözlüğü yayımlanmıştır. Gagavuz Türklerinin durumu da buna benzerdir. Çoğunlukla Ortodoks olan Gagavuzların, bir kısmı ise Protestan ve Katolik'tir. Bugünlerde nüfusları 300 bini bulan Gagavuzların 11. yüzyıl civarında Asya'dan göç ettikleri, Peçenek, Oğuz, Kıpçak Türkleri ile aynı soydan geldikleri düşünülmektedir.

Anadolu'ya dönecek olursak, yüzyıl öncesine kadar Anadolu'da çok sayıda Hristiyan Türk yaşamaktaydı. Osmanlı döneminde Karamanlılar, her ne kadar etnik olarak Türk olsalar da, Ortodoks oldukları için Rum Ortodoks Patriğine tabi tutuluyorlardı. Bunun en önemli sebebi, Osmanlı döneminde "millet" kavramının etnik kökenden ziyade dini kimliğe göre gelişmiş olmasıydı. Karamanlıların sonu oldukça trajiktir. Ortodoks olup Grekçe alfabesini kullandıkları için 1923 mübadele döneminde yaklaşık 193.000 Karamanlı zorunlu nüfus değişimine tabi tutulmuşlardır. Büyük bir bölümü Rumca bilmeyen Karamanlılar, gönderildikleri Yunanistan'a uyum sağlamakta oldukça zorluk çekmişlerdir.

Osmanlı dönemi ve günümüzde Hristiyan Türklerin bir kısmı sonradan Hristiyanlığı seçmiş olan Türklerden oluşmaktadır. Bunlardan bazıları Hristiyan azizleri veya yeni din şehitleri olarak tarihte yerlerini almışlardır! Bugün sayıları binleri geçmese

de, Hristiyan Türkler, geleneksel Hristiyan cemaatleri (Ermeniler, Süryaniler, Rum Ortodokslar vs.) tarafından etnik kökenlerinden ötürü tereddütle kabul görürken, Türk kamuoyu ve toplumu tarafından yaptıkları seçim yüzünden genellikle dışlanmaktadır. Halbuki, Türklük ve Hristiyanlık birbirine zıt kavramlar değildir. Türklük etnik köken belirten bir kavram iken Hristiyanlık bir insanın Tanrı ile arasında olan belirli bir inanç sistemidir.

Özellikle “Türk kimliğinin kaybedilmemesi için kişi Müslüman olması gerek” türünde görüşteki insanların gözünde bir Türk’ün Hristiyan olmayı seçmesi Türk kimliğine bir ihanet olarak algılanmaktadır. Sanki “Hristiyan” bir ülkeyle olası bir savaş çıksa, söz konusu Hristiyan Türkler “karşı tarafı seçip vatanlarına ihanet edecekler” gibi bir algı mevcuttur. Hâlbuki tam tersi söz konusudur. Kişisel olarak tanıdığım Hristiyan Türkler düşman işgallerinden vatanlarını korumaya her zaman hazır olup, gerekirse sevdikleri vatan için ölümü bile göze alırlar.

İslam ile anılan bir toplumda yaşayan Hristiyan Türklerin hikâyeleri çoğunlukla elemeler ve zulümler ile doludur. Ama onlar, İsa Mesih’e duydukları sevgi ve umut sayesinde zulümleri cesaretle göğüslemiş ve bazıları ölümün çehresinde ilahi bir sevinç tadabilmişlerdir.

Kanaatimce, bu yazıyı İsa’nın dağdaki vaazda sarf ettiği sözlerle noktalamak en doğrusudur: “Ne mutlu doğruluk uğruna zulüm görenlere! Çünkü Göklerin Egemenliği onlarındır. Benim yüzümden insanlar size sövüp zulmettikleri, yalan yere size karşı her türlü kötü sözü söyledikleri zaman ne mutlu size! Sevinin,

sevinçle coşun! Çünkü göklerdeki dlnz büyüktür. Sizden önce yaşayan peygamberlere de böyle zulmettiler” (Matta 5:10-13).

ÜÇ HRİSTİYAN TÜRK DİN ADAMI

Hristiyan Türkleri ele aldığımız bu eserin bu kısmında üç Hristiyan Türk din adamının hayat hikayelerini ele alacağız. Bunların ilki 13. yüzyılda yaşamış olan Rabban Bar Saumadır. İlhanlı Devletinin elçiliğini de yapan Bar Sauma, Marco Polo'nun yaşadığı dönemde İpek Yolunda Çin'den Fransa'ya kadar yolculuk etmiştir. Bu yolculuğu kendi otobiyografisinde kaleme alan Bar Sauma'nın eseri Marco Polo'nunki kadar ilgi görmemesine rağmen özellikle bir Doğulu Hristiyan Türkün gözünden yazıldığı için Orta Çağ dünyasına son derece değerli bir bakış açısı sağlamaktadır. İkinci ele alacağımız din adamı Simon Atumanodur. Atumano Katolik Kilisesi bünyesinde Episkoposluk makamına kadar yükselmiş ve özellikle engine dil bilgisinden dolayı geriye birçok değerli çeviri eseri bırakmıştır. Üçüncü din adamımız 19. yüzyılda yaşamış olan Büyük Keşiş Nikolasdır. Kırım savaşı sonrası Hristiyanlığı benimseyen Yusuf adında bir Türktür. Özellikle Rus Ortodoks Kilisesi için önemli olan manastırlardan Optina manastırında keşişlik yapip derin ruhanilik örnekleri bırakmıştır.

RABBAN BAR SAUMA (1220-1294)

1220 yılında Pekin kentinde doğan Rabban Bar Sauma, bir Nesturî i Hristiyan din adamıydı. Aynı zamanda, Batı Avrupa'ya yaptığı gezilerle tanınan bir Moğol elçisiydi. Bar Sauma'nın ismi "Oruçun Oğlu" demektir. Zira annesi uzun seneler gebe kala-

madığı için Rab'be oruç ve duayla yaklaşmıştı ve bunun neticesinde Bar Sauma dünyaya gelmişti. Bar Sauma'nın kökeniyle ilgili farklı tezler vardır. Fakat kaynakların büyük bir kısmı Sauma'nın bir Öngüt Türkü olduğu tezini öne sürmektedir.

Öngütler, Cengiz Han döneminde Uygur kökenli olduğu düşünülen bir kavimdir. Öngütler kendilerini Batı Göktürk Kağanlığı'nın bir kolu olan Şatuolar'a dayandırıyor. Zamanla, Öngütler Uzakdoğu'da bir hayli etkili olan Nesturî misyonerlerin çabalarıyla paganizmden Hristiyanlığa geçiş yaptılar. Nesturî Hristiyanlar isimlerini Nestorius'tan alırlar. Nestorius 3. Ekümenik Konsil, yani Efes Konsilinde sapkın görüşlerinden dolayı aforoz edilmiş bir din adamıydı. Nesturîler Roma dünyası tarafından reddedilince gözlerini Doğuya çevirdiler. Çin'e kadar gidip, Hristiyan inancını yaydılar. Çin Halk Cumhuriyeti'nde halen M.S. 6. ve 7. yüzyıllarda kurulmuş Nesturî kiliselerinin kalıntılarını bulmak mümkündür!

23 yaşına geldiğinde Bar Sauma dünyanın zevklerine ve zenginliklerine sırtını çevirerek kendisini ruhani bir hayata adadı. Varını yoğunu satıp parasını fakirlere dağıttıktan sonra bir keşiş oldu. 7 yıl boyunca bir manastırın hücrelerinde münzevi bir hayat geçirdikten sonra, küçük bir mağraya çekildi. Yöre halkı sık sık Bar Sauma'nın bilgeliğinden faydalanıp öğretilerini işitmek için kendisini ziyaret ediyordu. Onu ziyaret etmeye karar verenler arasında Markos adında genç bir öğrenci vardı. Zamanla bu genç öğrenci Nesturî Kilisesinin patriklerinden III. Yahballaha olacaktı. Markos, Bar Sauma'nın hücrelerinde 3 sene kaldı ve eğitim gördü. Bu sürecin sonunda kendisi de keşiş oldu.

Markosta Kudüs'ü ziyaret edip hacı olma arzusu vardı. İlk başta Bar Sauma bu düşünceye sıcak bakmasada, Markos tarafından ikna edildi. Yöre halkından duygusal bir şekilde vedalaştıktan

sonra bu ikili yola koyuldu. Batı Çin'de Kansu ve Hotan, Orta Asya'da Kaşkar ve Talas, İran'da Horasan ve Azerbaycandan geçerek Bağdat'a vardılar. Bağdatta Nesturî kilisesinin Patriği I. Mar Denha ile tanıştılar ve çok sıcak bir şekilde karşılandılar.

Kudüs'e doğru hac yolculuklarını devam ettirmek için istekli olmalarına rağmen, Orta Doğuda devam eden savaşıardan dolayı Suriye yakınlarında yollarından dönüp Bağdat'a geri dönmek zorunda kaldılar. Döndükten kısa bir süre sonra Patrik I Mar Denha vefat etti ve onun yerine sürpriz bir şekilde Bar Sauma'nın yol arkadaşı ve öğrencisi Markos, III. Mar Yahaballah olarak Patrikliğe atandı. Patriklik seçiminin resmi onay evraklarını almak için ikili İlhanlı İmparatorluğunun hükümdarı Arghun Han'ı ziyaret ettiler. Arghun Memluk Sultanlığına karşı bir savaşın ortasındaydı. Özellikle Batı'daki Hristiyan Frenk devletiyle bir ittifak kurma niyetindeydi. III. Mar Yahaballah'a tafisiye için danıştı ve Patrik öğretmeni Bar Sauma'yı elçi olarak önerdi.

Böylece Bar Sauma'nın Batı dünyasına yolculuğa başlamış oldu. Konstantinopolis'e vardığında Ayasofyanın büyüleyici güzelliğine hayran kaldı ve İmparator II Andronikos Palailogos ile tanışma fırsatı buldu. İtalya'ya deniz yolculuğuyla ulaştı ve Sicilya'daki Etna yanardağında 18 Haziran 1287 yılında gerçekleşen patlamaya tanık oldu. Roma'ya vardığında Papa'ya İlhan hükümdarının bir mektubunu teslim etmek istedi fakat Papa günler öncesinde vefat ettiğinden bunu yapamadı. Roma'da kaldığı dönemde şehrin kutsal yerini ziyaret etmiş. Özellikle Nasturi bir din adamıyla ilk defa karşılaştıkları için Katolik Cardinaller sıkça ilahiyat konularında kendisiyle tartışmak istemiş ama Bar Sauma, elçilik misyonunu vurgulayarak bu tartışılardan kaçınmış. Sonunda Fransa'ya ulaşır Kral Filip'e İlhanlıların

ittifak teklifini iletmiş. Fransa kralı daha sonra İlhanlılara'da bir elçi gönderse de arzu edilen ittifak kurulamamış.

Bar Sauma dönüş yolculuğunda bir hayli tedirgindi, zira Papa'ya İlhanlıların mektubunu iletememişti. Misyonunu tamamlamadan dönmek idamla öldürölmek riski taşıyordu. Neticesinde Bar Sauma Roma'ya döndü ve orada yeni seçilen Papa IV. Nikolas tarafından sıcak bir şekilde ağırlandı. Mektubu teslim ettikten sonra Paskalya bayramı sonlanıncaya kadar Roma'da kaldı. Papa'nın misafiriyeken Bar Sauma Papa'ya bir kilise mersaimini Doğu üsülleriyle yapma teklifinde bulundu. Papa bunu Kabul etti ve bir gün kalabalıkların karşısında Bar Sauma Roma'da Moğol usulleriyle bir merasim yönetti! Roma'daki Hristiyanlar hayranlık içersinde bu gizemli töreni izledi ve çok beğendi. Papa IV. Nikolas ile olan samimiyet ve diyalog arttığıında Bar Suma Palmiye Pazarında Kutsal komunyön veya Rab'bin sofrası olarak bilinen ekmek ve şaraptan alma isteğinde bulundu. Papa bu teklifi de kabul etti. Paskalya bayramı sonlanınca Bar Sauma geri dönüş yolculuğuna kaldığı yerden devam etti. Papa başta küçük çapta kutsal emanetler olmak üzere Patrik III. Mar Yaha-ballahaya Bar Sauma'nın elinden hediyeler gönderdi.

Bar Sauma Bağdat'a döndükten sonra Farsça dilinde kendi maceralarını otobiyografik bir eserde derledi. Farsça orijinali günümüze ulaşamadıysa da Süryanice yapılan bir çevirisi ulaşabilmiştir. Bu Süryanice çevirisi de *"The Monks of Kublai Khan, Emperor of China"* ismi altında Sir E. A. Wallis Budge tarafından İngilizce'ye tercüme edilmiştir. 1294 yılında vefat eden Rabban Bar Saumanın hayatı ve kitabı dönemin bir başka seyahatçisi olan

SİMON ATUMANO (1310-1387)

1310-1318 yılları arası Konstantinopolis'te dünyaya gelen Simon'un babası Osmanlı Türkü, annesi ise Rumdu. Atumano soyismi İtalyancada "Omsanlılı" demektir. Simon ismi ise dini görevine başlarken aldığı isimdir, doğum ismi bilinmemektedir. Simon genç bir yaşta annesinin inancı olan Hristiyanlığı seçti. Eğitimini Konstantinopolisin meşhur Studion Manastırında tamamladı. Studion Manastırı günümüze ulaşabilmiş İstanbul Bizans yapılarının en önemlilerindedir. Günümüzde bu bina Yedikule'deki İmrahor Camii olarak da bilinmektedir. Studion Manastırı Bizans döneminde en önemli eğitim merkezlerinden bir tanesiydi. Zira birçok Bizans imparatoru bile gençliğinde bu manastırda eğitim görüyordu. Bu eğitimin katkısıyla Simon Türkçe, Yunanca, Latince ve İbraniceyi öğretebilme seviyesinde öğrendi.

Bir Ortodoks olarak inanç yolculuğuna başlayan Simon zamanla Katolik mezhebini benimsedi. Bu kararında en etkili olan isim Barlaam adında bir ruhanidi. Barlaam, Ortodoks kilisesi bünyesinde İsihizm görüşüne karşı çıktığı için sapkın ilan edilmişti. Aforozundan sonra ise Katolik kilisesine geçiş sağlamıştı. Barlaamın görüşlerinden etkilenen Simon da bu nedenle Katolik oldu. Neticesinde, Simon 1348 senesinde Calabria kentinde Barlaam yerine episkopos olarak atandı. 1360 yıllarında Fransa Avignon'daki Papalık sarayında Yunanca dersleri verdi. 1366'da Simon Atina Dükalığındaki Tebai kentinin Katolik episkoposu olarak atandı. Atina Dükalığı oldukça problemleri bir devletti. 1205'ten Osmalı tarafından fethedildiği 1458'e kadar 253 yıl süren, dört ayrı hanedanlıktan 27 dük tarafından idare edilmişti. Simon'un atandığı dönemde Dükalık Katalanların kontrolü altındaydı. 1379 senesinde Dükalık Navarralılar tarafından fethedildiğinde Simon Roma'ya taşındı. Romada Latince, İbranice

ve Yunanca dersleri verdi. 1383-1387 seneleri arasında vefat ettiği düşünülmektedir.

Simonun Hristiyanlık ve Batı tarihine önemli katkıları oldu. Eski Antlaşma'nın İbranice, Yunanca ve Latince okumalarının yan yana dizildiği ve Papa VI. Urbanus'a adadığı bir Kitap yayınladı. Bu kitap günümüzde Venedik'teki Biblioteca Centrale Marciana'da muhafaza edilmektedir. Bunun yanı sıra, Plutarkhos'un *Öfke'nin Köntrolü (Περί άοργησίας)* eserini Latinceye çevirdi.

Simonun hayatıyla ilgili birincil kaynağımız Floransa'daki Laurenziana müzesinde sergilenen bir el yazmasıdır. Bu el yazması bir zamanlar Simon'a ait bir Yunan trajedileri koleksiyonudur. İlk sayfa Simonun kendi elinden yazılmış olan biyografik bilgiler içermektedir. Bunun dışında Megara episkoposu John Boyle'ın Katalan Kralı IV Pedro'ya Simonla ilgili yazdığı şikayet ve iftira mektubu bir başka birincil bilgi kaynağımızdır. Görünüşe göre John Simon'a kıskanıp Tebai episkoposluk bölgesini talep etmiş. Bunu yaparken özellikle Simonun Türklüğüne ve Ortodoks geçmişine vurgu yaparak Simon'un güvenilir biri olmadığını ve Katolik inancının sırf kendi çıkarları için beninmesideği iddiasında bulunmuş!

Simon'un hayatıyla ilgili en kapsamlı eserler Giorgio Fedalto'un "*Simone Atumano: Monaco di Studio, Arcivescovo Latino Di Tebe*" ve Kenneth M. Setton'un "*The Papacy and the Levant (1204-1571)*" eserleridir.

BÜYÜK KEŞİŞ NİKOLAS (1828-1893)

Rus kayıtlarında Nikolas'ın Türk ismi "Yusuf Amptnoul Ogly" olarak geçer. Kırım savaşlarında komutan olmuş bu kişinin, do-

ğum tarihi 1828, doğum yeri ise Bitlis'tir. Savaş sırasında esir düşen Rus askerlerin bazıları, işkenceler sırasında sevinçle ölümlerdi. Bu olaylar Yusuf'u Hristiyanlığı araştırmaya itti ve zamanla Hristiyan olmaya karar verdi. Sonrasında kendisi, Rus ordu-suna esir düştü. Rusya'da Hristiyanlığı daha derin araştırma fırsatı buldu ve Hristiyan oldu. Memleketine döndüğünde, müftü olan babası onu ihbar etti.

1874'te Ortodoks bir papaz tarafından gizlice vaftiz edildi ve İran'a kaçmayı denedi. İhaneti öğrenildiği zaman yakalandı ve işkencelere maruz kaldı. Göğsüne ve sırtına haç sembolleri kazındı, bazı kemikleri kırıldı. Nikolas bilincini yitirdi. Öldüğünü sanarak, işkenceciler bedenini köpeklere attı. Fakat Tanrı onu korudu. Oradan geçen Rus tüccarlar, Yusuf'u yanlarına alıdılar. Yusuf korkudan kimliğini bir süre gizledi ve tüccarlara haydutların eline düştüğünü söyledi. Böylece Yusuf Kafkaslara gitti. Yusuf, fiziksel olarak toparlansa da tanınmaz bir haldeydi. Değ-nekle yürüyen, kambura çıkmış yaşlı bir adam olmuştu. Ama dinç bir ruha sahipti.

Kafkaslardan Odessa'ya geçtikten sonra, 1891'e kadar Kazan kentinde ikamet eder. Rusya'da bulunan kutsal mekânlara sık sık hacca giden Yusuf, Moskova yolundayken Optina manastır-larını ziyaret etti. Optina'dayken ağır bir şekilde hastalandı ve Rusçası zayıf olduğu için Fransızca bilen birinin kendisine gönderilmesini istedi. Fransızca bilen manastır ihtiyarlarından Peder Barsanuphius, yanına gönderildi. Bu peder, keşiş olmadan önce Rus ordusunda hizmet etmiş bir albaydı. Ölüm döşeginde olan Yusuf, peder'e günahlarını itiraf eder ve hiç kimseye anlatmaması şartıyla, hayat hikâyesini anlattı.

Hastalığı sırasında Yusuf keşiş olarak atandı ve yeni ismi Nikolas oldu. Beklenenin aksine Yusuf iyileşti ve manastırdaki inziva hücrelerinde münzevi bir hayat sürdürdü. Keşişlik hayatı sırasında sık sık meleklerin ezgilerini duyabildiğini söyledi ve neşeli bir tavır sergiledi. Bir keresinde, Peder Anatoly, ihtiyar keşiş Peder Barsanuphius'un hücrelerine gelip, şöyle dedi: "Bizim hücrelerimizde; Tanrı'nın büyük merhametine hamt olsun; Mesih uğruna deli olan bir Aziz Andreas'ın bulunduğunu biliyor muydun? Evet, bedensel olarak mı, yoksa beden dışında mı oldu, bilmiyorum, ama göğe götürülmüş biridir kendisi. Bu bizim Türk keşişimizdir. Onu sana göndereceğim ve ondan öğrendiğin her şeyi lütfen kaleme dök. Yalnız ölümüne kadar tüm bu bilgileri gizli tut."

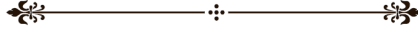
Böylece Nikolas, İhtiyar Peder Barsanuphius'a geldi. Bozuk Rusçasıyla, görüşlerini anlattı. İhtiyar peder korkup dehşete düştü, fakat aynı zamanda doğaüstü bir şekilde neşeliydi. Peder Barsanuphius'a göre Nikolas'ın anlattığı deneyimler M.S. 912'de vefat eden Konstantineyeli Andreas'ın tecrübelerine oldukça benzemektedir. Sadece gerçek bir kâhin böyle konuşabilirdi.

Peder Barsanuphius, Nikolas'ı dikkatlice dinleyerek, devam etmesini buyurdu. Nikolas nihayetinde parlak ve mübarek bir gülü-semeyle sözlerini şu şekilde sonlandırdı: "Peki, başka neler bilmek istiyorsun? Öğrenilebilecek başka ne var? Zaman gelecek ki; sen kendi gözlerinle göreceksin. Başka ne söyleyebilirim, ya da nasıl anlatabilirim? Orada neler olup bittiğini aktarmak için, hiçbir dilde kelimeler yeterli değildir. Yeryüzünde bulun-

mayan renkler gördüm orada. Bütün bunları sana nasıl tarif edeyim? Peki, söyleyeceklerimi iyice dinle: iyi müzik nedir bilirsin değil mi? Diyelim ki; bir şey duydum ve o anda kulaklarımda yankılandı... Ve ben bu müziği duymaya sürekli devam ediyorum. Ama sen bunu şayet işitmediysen, bunu sana nasıl, hangi kelimelerle anlatayım? Benim tecrübe ettiğim zevki, sen nasıl tecrübe edebilirsin? Bu imkânsızdır... Aynı şekilde, orada gördüklerimi, bir insana tarif etmek imkânsızdır. Bu açıklama umarım senin için yeterlidir.”

Büyük keşiş Nikolas 18 Ağustos 1893 senesinde, 65 yaşındayken hayata gözlerini yumup, Rab’bin yanına gitti. Ölümünden sonra Peder Anatoly, manastırdaki diğer keşişlere, Nikolas’ın hayat hikâyesini anlattı ve şu sözlerle son noktayı koydu: “Bu kişinin herhangi bir fani olduğunu düşünmeyin. Basit ölümlü birine, Tanrının bu merhameti bahşedilmez. İşkence görmesine rağmen, Rab’bin yardımıyla İsa Mesih’i reddetmedi. Tanrı işkencecilerin elinden kaçmasına izin verdi. Böylece bu tanıklığın şahitleri olabilmemizi sağladı.”

YENİ DİN ŞEHİTLERİ VE AZİZLERİ

O smanlı döneminde imanları uğruna katledilen Hristiyanlara “Yeni Din Şehidi” (İng. *Neomartyr*) unvanı verilir. Bir başka yaygın olarak kullanılan terim ise “İman İkrarcısı” (İng. *Confessor*) kelimesidir. İman İkrarcıları, İsa Mesih’i inkâr etmedikleri için çeşitli işkencelere maruz kalan fakat öldürülmeyen insanlardır. Bu kişilerin bazılarında da resmi olarak Azizlik unvanı bahşedilmiştir.

Tarihte Aziz veya şehit olan Hristiyan Türklerin hepsi Ortodoks kilisesinin bünyesinde bu unvanları almışlardır. Kitapçığımızda yer alan hikâyelerin çoğu Ortodoks keşişler tarafından yazılıp zamanla koleksiyonlar haline getirilmiştir. Bu koleksiyonların en önemlisi 19. yüzyılın sonlarında kaleme alınıp yayımlanan, Konstantin Dukas’ın “Megas Synaksaristis” [Büyük Aziz Hikâyeleri] eseridir. Bu eseri önemli ölçüde kullanan iki önemli kitap Perantonis’in 1972’de yayınladığı “Lexicon Neomartyron” ve Kementzetzis’in 1984’te yayınladığı “Synaksaristis Neomartyron”dur. Her ikisi de Yunancadır. 2000 yılında ise, ABD’de bulunan Saint Vladimir İlahiyat Okulu Profesörü Vaporis, bu hikâyeleri “Witnesses For Christ: Orthodox Christian Neomartyrs of the Ottoman Period, 1437-1860” başlığı altında özet şeklinde İngilizce olarak yayımlamıştır. Özellikle İngilizce bilen ve bu konuyu derinlemesine araştırmak isteyenler açısından önemli bir

kaynaktır. Bu kitapçıktaki hikayelerin derlenmesinde özellikle yukarda bahsedilen kaynaklara başvurulmuştur.

Bundan sonraki bölümlerimizde toplam 6 Hristiyan Türk Azizi ve Yedi Din Şehidini konu olarak alacağız: 17. Yüzyılda şehit edilen Aziz Tounom, (Karamanlı) Nikolas ve Aziz Ahmet; 18. Yüzyılda keşiş olan Ahmet oğlu Musa; 19. Yüzyılda yaşamış olan Konitsalı Yahya ve Midillili Konstantin.

Ama bu anlatılara geçmeden önce kısaca Hristiyan aleminde Azizlik kavramı hakkında bahsetmek isterim.

HRİSTİYANLIKTA AZİZLİK KAVRAMI

Hristiyanlıkta “aziz” kelimesinin iki manası vardır. İlki daha geniş bir anlama sahiptir ve bütün Hristiyanlara hitaben kullanılan bir kelimedir. Bu anlamda “aziz” dünyadan ve zevklerinden kendisini soyutlamış, İsa Mesih’le beraber yaşayan ve yürüyen bir imanlı demektir. Grekçe kelime “ἅγιος” (*hagios*) ve fiil şekli “ἁγιάζω” (*hagiazō*) “ayırt edilen”, “kutsal edilen” anlamını taşımaktadır. İncil metninde Havarisel (Elçisel) yazarlar, bu kavramı kendini Tanrı’ya adanmış kişilerin geneline vermektedirler. Öyleki birçok mektup ve yazı, kilisede bulunan imanlılara; “azizlere selam” iletiliyle başlar, mesela: “Tanrı’nın isteğiyle Mesih İsa’nın elçisi atanan ben Pavlus ve kardeşimiz Timoteos’tan Ahaya’nın her yanındaki bütün kutsallara (azizler’e, *Gr. ἅγιοις*) ve Tanrı’nın Korint’teki kilisesine selam” (2 Korintliler 1:1).

Aziz kelimesinin ikinci manası ise daha dar anlamlıdır. Bu anlamda kullanılan “Aziz” kutsal yaşamları ve hayatta bıraktıkları örnekler açısından özellikle Ortodoks ve Katolik kiliseleri gibi geleneksel bir yapıya sahip olan kiliselerde hürmet edilmeye ve şefaath istenen insanlara verilen bir unvandır. Hem Ortodoks hem de Katoliklik kiliselerinde bir kişinin Azizlik unvanı elde edebilmesi için belirli kriterlere uyup, resmiyet kazanması gerekir. Katoliklikte bu resmiyet (İng. *canonization*) özel bir komisyonun incelemesi ardından Papalığın beyanları ve kararıyla oluşur. Ortodoks mezhebinde ise bir Aziz, episkoposların toplandığı konsey veya sinodlarda resmiyet kazanır. Hem Ortodoks hem de Katolik kilisesinin düşünce ve ilahiyatında Kilise aslında azizleri seçmez, yapılan şey zaten Tanrı lütfu ve Kutsal Ruh tarafından özel bir şekilde seçilen ve kullanılan bu kişileri resmi olarak tanımlamalarıdır. Protestan mezhebinde böyle bir anlayış yoktur ve Aziz kelimesinin bu dar anlamı pek kullanılmamaktadır. Eğer unvan olarak kullanılıyorsa, bu daha çok kişiye bir hürmet olarak ve hayatı “örnek alınmaya layıktır” düşünceyle kullanılmaktadır.

Augsburg İman beyanının yazarı ve Luter’in yakın arkadaşı Philipp Melancthon Protestan mezhebinde bir Aziz’e hürmet edilmişinin 3 yönünü şöyle tanımlamaktadır:

- 1) Tanrı lütfunun birer örneği oldukları için Tanrıya şükretmek;
- 2) İman hayatımızın güçlenmesi için onları örnek almak;
- 3) Onların imanını ve hayır işlerini taklit etmek.

Protestanlar, Azizlerin şefaât vazifesini reddeder. Ortodoks ve Katolik kiliselerinde ise Azizlerin cennette hala hayatta oldukları için, her yaşayan insan gibi bizler için de dua edebileceklerini savunur. Bu yazıda amacım birini veya diğerini haklı çıkartmak olmadığı için sadece genel hatlarıyla Aziz kelimesinin mezheplerce tanımını vermekle yetineceğim. Şimdi dilerseniz birlikte okuyalım, Yeni Din Şehitleri ve Azilerinin Rum kaynaklarından bize aktarılan hayat hikayelerine göz atalım.

AZİZ TOUNOM (1614)

Rum kayıtlarında ismi “Aziz Tounom” veya “Hodja Amiris” olarak geçen ve Kudüs’te yer alan Osmanlı ordusunda hizmet eden emirin Türkçe ismi bilinmemektedir. 1614 Paskalyasında emir, Kudüs’te bulunan Kutsal Kabir kilisesinin ayinine meraklan ötürü katılır. Ayin sırasında “Kutsal Işık” veya “Kutsal Ateş” mucizesine tanık olur. Bu ayinde din görevlisi kilise içinde bulunan İsa’nın mezar odasına girer. Mezarın bulunduğu kısımda bir mavi ışık belirir ve din görevlisinin elinde tuttuğu mum veya yağ lambası yanmaya başlar. Bu mucize emiri derinden etkiler ve İsa Mesih’e iman ederek, Hristiyanlığı kabul eder.

Arkadaşları din değiştirdiğini öğrenince kendisini ihbar ederler ve emir gözüaltına alınır. Gözüaltında iken İslam’a dönmesi için birçok işkenceye maruz bırakılır. Fakat bunlara rağmen kendisi İsa’yı inkâr etmez ve yeni inancına sadık kalır. İşkenceler devam eder ve sonunda 1614 senesinde hayata gözlerini yumar.

NİKOLAS KARAMANOS (1657)

Soyadından da anlaşılacağı gibi Karamanlı bir Türk Ortodoks olan Nikolas, İzmir’de yaşamaktaydı. Bir gün, hakkında bilgi sahibi olmadığımız bir olay yüzünden Nikolas Müslüman olacağını iddia eder. Bazıları bunu duyup Nikolas’ı Osmanlı döneminde kentlerde dini yargıç görevini üstlenen Kadı’ya götürür. Kadı, Nikolas’a sorar: “İşittiğim gibi, hakikaten Müslüman mı olmak istiyorsun?” Nikolas şöyle cevap verir: “Tanrı esirgesin, Yaratıcım ve Kurtarıcım, ölüleri ve dirileri yargılayacak olan tek hakiki Rab’bi, Mesih İsa’yı inkâr edemem.” Bu cevap üzerinden Kadı, Nikolas’ın dövülmesini buyurur. Mesih’i inkâr edip Müslüman olması konusunda ısrar eder. Fakat Nikolas, Rab’den gelen büyük lütuf ile dayaklara cesaretle dayanır ve İsa Mesih’i asla inkâr etmez.

Ardından Nikolas hapse atılır. Muhafızlar Nikolas’a su ve yiyecek vermemeleri, ayrıca günde iki kez onu dövmeleri konusunda emir alırlar. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Nikolas tekrar Kadı’ya götürülür. Vaatler ve tehditler işe yaramaz. Nikolas imanına sadık kalır ve ona işkence edenlere şöyle seslenir: “Beni denize atsanız veya ateşle yaksanız ya da küçük parçalara doğrasanız bile, en tatlı Mesih’imi inkâr edemem.” Kadı, bu sözleri duyunca sinirlenir. Nikolas bir sütuna bağlanır ve zorla sünnet ettirilir. Nikolas acılar içinde feryat eder: “Ben Ortodoks bir Hristiyan’ım. İsa Mesih’e tek Tanrı olarak iman ediyorum. Asla Müslüman olmayacağım.”

Bu sözler Nikolas’ın hapis süresinin uzamasına ve daha fazla işkencelere maruz kalmasına yol açar. Fakat Nikolas bütün bu

acılarına sevinçle karşılık verir. Adı uğruna acı çekmeye layık görüldüğü için Mesih'e şükreder. En sonunda Nikolas asılır ve 3 gün boyunca bedeni açıkta bırakılır. İki Ortodoks Hristiyan'a, bedeninin denize atılması için, emir verilir. Bu iki şahıs İzmir limanına gider. Fakat Nikolas'ın bedeni Levanten Hristiyanlar tarafından kurtarılır. Batılı Hristiyanlar ceset için yetkililere bir ödeme yapar ve ceset gemiyle Batı Avrupa'ya nakledilir. Böylece Mesih'e duyduğu sevgiden ötürü Nikolas Karamanos 19 Mart 1657 yılında dünyamızı terk edip, göksel vatanına kavuşur.

ŞEHİT AHMET (1682)

Ahmet Kalfa Osmanlı İmparatorluğu'nun Büyük Muhasebe Defteri'nin kâtibidir. Ahmet'in Rus kökenli genç Ortodoks Hristiyan bir cariyesi vardır. Bu cariye imanına oldukça sadıktır. Ahmet, cariyesinin kilise ayinlerine gitmesine izin verir. Bir Pazar ayini sonrasında cariye eve döner. Sohbet ettiklerinde, Ahmet cariye'nin ağzından tarif edilemez bir misk kokusu alır ve bu kokunun nereden kaynaklandığını sorar. İlk başta cariye kokunun kaynağını anlatmaz. Ahmet ısrar eder ve sonunda cariye bu kokunun ayinde yediği kutsanmış ekmekten (*Antidoron*) ve içtiği kutsanmış ayazma suyundan kaynaklandığını söyler. Ayin hakkında sohbet ederken cariye imanın esaslarını Ahmet'e anlatır: "İmanımız canlı bir imandır. Biz Hristiyanlar için, Mesih İsa Tanrımızdır. O Allah'ın Oğlu'dur. O, bizi günahattan kurtarmak için insan olmuş ve gökyüzünden yere inmiştir. O, bu dünyada yaşadığı zamanda, sayılamayacak kadar mucizeler yapmıştır. Eğer bilmek ve aklında da tutmak istersen, bu mucizelerin en

önemlisi, sırf bizi çok sevdiğinden Yahudiler tarafından çarmıha gerilmesi ve üçüncü günde ölümden dirilmesidir. İsa Mesih'in yeniden dirilişi, insanlık tarihindeki en önemli olaydır. Biz Ortodoks Hıristiyanların hayatında, İsa Mesih'in gücüyle, mucizeler bugün de devam etmektedir. İsa Mesih ile her şey mümkündür.”

İşittiklerinin üzerinden günler geçmekte ve Ahmet derin derin düşünmektedir. Cariyenin cesareti ve ayin hakkındaki paylaşıkları, Ahmet'in merakını bir hayli cezbeder. Bir sonraki ayine katılabilmek için Patrik I. İakovos'tan izin alır ve Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi kilisesindeki ayine katılır. Ayinde Ahmet bir görüme tanık olur. Kendisi hariç kilisedeki herkesin başı aydınlanmıştır. Bu olay Ahmet'i çok etkiler: “Cariyem gerçekten de haklı” diye düşünür. “Hıristiyanların dini canlıdır. Şimdi hissettiğim sevinç ne büyüktür!” diye düşünür.

Bu olaylardan sonra Ahmet cariyesine döner, yaşadıklarını şaşkınlıkla anlatır ve gerçekten samimi bir biçimde tövbe eder: “Daha fazla karanlıkta kalmak istemiyorum. Gerçek ışığı gördüm! Bana söylediklerine inanıyorum! İsa Mesih'e inanıyorum! Senin yanına gelebilmem için bana yardım et İsa Mesih'im! Tövbe ediyorum! İsa Mesih'im, bana şefaet et! Bana göstermiş olduklarına, kalbimin derinliklerinden sana şükranlarımı sunuyorum!”

Aradan bir müddet geçtikten sonra, Ahmet vaftiz olur. Mesleğinden dolayı Ahmet imanını gizli tutar. Hıristiyan cariyesi, sayılı

papaz ve Hristiyanlar dışında hiç kimse Ahmet'in tecrübe ettiklerinden haberdar değildir.

Bir gün Ahmet İstanbul'un önde gelenleriyle bir şölene katılır. Dünyada hangi felsefe veya inancın en büyük olduğunu tartışırken, soruyu Ahmet'e de yönlendirirler. Ahmet bir ikilem içerisinde. Yalan söyleyip söylememe konusunda gel-gitler başlar. İçinden şöyle düşünür: "İsa Mesih'imi reddetmem gerekcek, oysa İsa Mesih'imi o kadar seviyorum ki (...) Hayır! Ben hain olmayacağım, ben Yahuda [İskariot] olmayacağım." Artık Ahmet'in yüreği kendisine değil, İsa Mesih'e aittir. Büyük bir cesaretle şöyle cevap verir: "Bütün inançların en büyüğü, Hristiyanların inancıdır." Artık gizlenecek bir yer kalmamıştır ve bu şekilde herkes Ahmet'in din değiştirdiğini öğrenmiş olur. Sorguya alınır ve inancını inkâr etmediği için kadı tarafından ölümlle cezalandırılır ve başı kesilir. Böylece Defterdar Ahmet Kalfa, İsa Mesih'e duyduğu sevgiden dolayı, 3 Mayıs 1682'de İstanbul'da hayata gözlerini yumar.

AHMET OĞLU MUSA: KEŞİŞ DANİEL (1775 civarı)

Her ne kadar tam anlamıyla bir aziz veya şehit sayılmasa da, Ahmet oğlu Musa, Yunanistan Aydonatlı, Şehit Anastasios'un geride bıraktığı tanıklık ile o kadar etkilenmiştir ki, İslam'ı bırakıp, Rab İsa Mesih'e iman etmiş ve hayatının sonuna doğru Korfu adasında bir keşiş olarak yaşamıştır.

Musa, Aydonat kadısı olan Ahmet Paşa'nın oğluydu. Bir gün, Anastasios adındaki bir çiftçi bir seri suçlamayla Ahmet Pa-

şa'nın huzuruna getirilir. Anastasios ve arkadaşları kız kardeşine cinsel tacizde bulunmak isteyen iki askeri dövmuşlerdir. İntikam almak isteyen askerler, Anastasios ve arkadaşlarının Müslüman olmaya yemin ettiklerini fakat bu yemini yerine getirmediğini beyan ederek, asılsız bir suçlama getirirler. Anastasios'un arkadaşları dövölüp bir para cezası karşılığında serbest bırakılırlar. Fakat Anastasios, Ahmet Paşa'nın gözüne girer ve Paşa onu kendi hizmetçisi yapmak ister. Ahmet Paşa, Anastasios'u bir seri vaatle Müslüman olmaya davet eder: "Seni çok önemsiyorum. Gel Müslüman ol, seni kendi öz oğlum gibi yetiştireyim. Seni bir beyefendi yapıp köle hayatından azat edeyim" der. Fakat Anastasios imanını yitirmemeye bir hayli kararlıdır: "Ben bir Hristiyan olarak yetiştirildim ve Mesih'in yardımıyla bir Hristiyan olarak da öleceğim. Bana vaatle bulunduğun harika şeylere gelince, onlarla ilgilenmiyorum. Çünkü gökte beni bekleyen ebedi hazinem var. Senin verdiği armağanlar, göksel armağanlarla kıyaslanamaz bile" diye yanıtlar. Bir süre daha Ahmet Paşa Anastasios'u ikna etmeye çalışır, ama bu çabalar sonuç vermez. Anastasios hapse atılır ve bir seri işkenceye maruz kalır. Ahmet Paşa'nın bir yardımcısı "işkence karşısında Hristiyanların daha da inatçı olduklarını" söyleyerek Anastasios'un yumuşak huylu bir tavırla ikna edilmesini önerir. Anastasios tekrar Ahmet Paşa'nın huzuruna getirilir. Bu sefer Ahmet Paşa Anastasios'a bir dizi zenginlik ve kızının elini önerir. Anastasios bunları da reddeder: "Senin önerdiklerinle ben ne yapayım. Cennette beni çok daha değerli ve ebedi hazine bekliyor. Neden ebedi hazinemi boş ve bozulabilen şeyler için kaybedeyim?" der.

Bütün olan bitenleri seyreden Ahmet Paşa'nın oğlu Musa, Anastasios'a karşı büyük bir hayranlık duymaya başlar. Özellikle Hristiyanların dünyasal zenginlikleri reddetmesi ve cennete kavuşma ümidiyle ölüm karşısındaki sevinçleri Musa'yı kendi inancını sorgulamaya iter. Bir gün Musa Anastasios'un hücrelerini ziyaret eder. Anastasios'un çevresinde iki kişi görür ve korkar. "Bunlar kimdi?" diye sorar. Anastasios "Bunlar koruyucu meleklerim. Onları görmüş olmalısın. Her Hristiyan'ın yanı başında bir koruyucu meleği vardır. İkincisi ise büyük ihtimalle şehitliğim yaklaştığı için gönderilmiştir" diye karşılık verir. Musa bir sürü soru sormaya başlar. Anastasios bunları cevaplar ve Musa'ya, İsa Mesih'in hayatını ve iman ilkelerini anlatmaya başlar. Musa gördükleri ve duydukları karşısında iman eder ve vaftiz olmak ister. Anastasios bunun şu an mümkün olmadığını, ama Rab'bin inayetiyle o günün geleceğini söyler. Anastasios son bir kez yargılanır ve bu defa da imanından taviz vermez. En sonunda, 18 Kasım 1750'de Anastasios başı kesilerek idam edilir. Ahmet Paşa bedeninin gömülmesine izin vermez. Fakat üç gece sonra rüyasında Anastasios'u gördüğünde, dehşete kapılır ve Hristiyanlara Anastasios'un cansız bedenini gömmeleri için izin verir.

Bu sırada Ahmet Paşa, oğlunun hayatında meydana gelen derin değişimleri gözlemler. Musa kendisini dünyasal zevklerden arındırmış, sürekli dua etmekle meşguldür. Bu durumdan rahatsız olan Ahmet Paşa, kız kardeşinin düğününe hastalık bahanesiyle katılmaz ve Musa'yı aile temsilcisi olarak gönderir. Düğün yolunda Musa ve hizmetçileri bir geceyi Anastasios'un gömülü olduğu manastırda geçirir. Mezar başında dua ettikten sonra manastırdaki keşişlerden vaftiz edilmeyi talep eder. Ke-

şişler Ahmet Paşa'nın gazabından korktukları için bu talebi reddederler. Eninde sonunda, Rab'bin bir şekilde bu vaftizin gerçekleşmesi için bir kapı açacağı gerçeğiyle, Musa'yı teselli ederler. Ertesi gün Musa düğüne katılır fakat kutlamalar ona pek çekici gelmez. Dönüş yolculuğunda kaçmaya karar verir. Patras'a geçer ve oradan Venedik'e yelken açar. Venedik'te Ortodoks bir cemaat bulur ve oradaki Aya Yorgi kilisesinde vaftiz olup ismini Demetrios olarak değiştirir. Hristiyan ilahiyat eğitimi almaya başlar. Sonrasında Korfu adasındaki bir manastırda eğitimini tamamlar ve keşiş olarak atanır. Atanma ile bu sefer ismi Daniel olarak değişir. Daniel kendi topraklarına dönüp inancını yayarak, bir iman şehidi olmak ister. Bu doğrultuda İstanbul'a gidip Kudüs Patriği Sofroniyos'a danışır. Patrik diğer Hristiyanların hayatını riske atmama konusunda Musa'yı uyarır. Sonra, kararını vermeden önce, bol bol dua edip, oruç tutmasını önerir. Dua ve oruç döneminden sonra Daniel kararını verir. Korfu adasına döner ve hayatının geri kalanını inzivaya çekilen bir keşiş olarak sürdürür.

KONİTSALI YAHYA (1814)

Konitsa, Yunanistan'ın batısında, Arnavutluk'a komşu olan, Epir bölgesinin bir kasabasıdır. Yahya 1785 doğumludur ve babası hem bir derviş hem de bir şeyhtir. 20 yaşına geldiğinde, Yahya bir derviş tarikatına üye olur. Sonrasında Konitsa'da yeterince tekke bulunmadığı için Vrakhori'ye taşınır. Bu, günümüzde Agrinion olarak bilinen kenttir. Vrakhori'nin valisi Haznedar Yusuf Arap Paşa (Rum kaynaklarında: "Haznatar Isufaravos") Yah-

ya'nın babasıyla arkadaşdır. Bu vesile ile Yahya valinin sarayında konaklayıp, valiye hizmet eden "özel dervişi" olur.

1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşına katılan Yahya, İyonya adalarında geçen çatışmalarda, Ruslara karşı mücadele eder. Savaş esnasında birçok Hristiyan ile tanışma fırsatı bulur ve Hristiyanlığı araştırmaya başlar. Savaşın sonu Vrakori'ye döndüğünde, Yahya artık bir Hristiyan gibi yaşamaya başlamıştır. Derviş kıyafetlerini bir kenara bırakıp Ortodoks Hristiyanların giydiği giysileri giyer. Her ne kadar vaftiz olmak istese de, yetkililerden korkan bölgenin Hristiyan papazları, onu vaftiz etmekten kaçınır. Haznedar Yusuf Arap Paşa bir başka bölgeye atanır. Fakat Yahya onunla birlikte gitmektense, İthaka Adasına kaçar. Orada vaftiz olur ve İoannis (Yuhanna) ismini alır. Yunan yarımadasına döndüğünde Ortodoks bir kadınla evlenir ve bir Hristiyan olarak yaşamaya devam eder. Aradan biraz zaman geçer ve Yahya'nın babası oğlunun din değiştirdiğini öğrenir. Tekrar İslamiyet'e dönmesi ve oğlunu ikna etmeleri için iki derviş gönderir. Bütün çabalara rağmen Yahya Hristiyan inancında kalmakta kararlıdır ve imanına sadık kalır.

Yahya'nın İslamiyeti terk ettiği haberi çabucak yayılır ve Vrakori kentindeki bazı Müslümanlar kendisini ihbar eder. Askerler tarafından tutuklandıktan sonra bölgenin kadısına götürülür. Yargıç, Yahya'nın kimliğini sorduktan sonra Yahya şöyle cevap verir: "Ben Ortodoks bir Hristiyanım ve adım İoannisdir." Yargıç: "Sen Konitsa şeyhinin genç derviş oğlu değil misin yani?" Yahya: "Evet doğrudur. Ama ben artık Hristiyanım ve bir Hristiyan olarak da ölmeye hazırım." Yargıç: "Hristiyan karın seni kandırmış olmalı. Aklını başına topla. Kelime-i Şehadet getir ve

ben de sana büyük onurlar bahşedeyim” der. Yahya bu teklifi reddeder. Yargıç oldukça sinirlenir ve Yahya’nın “başı kesilerek” infaz edilmesini buyurur. Baş kesilmeden önce Yahya şöyle dua eder: “Rab, egemen olarak döndüğünde beni anımsa, Âmin.”

Konitsalı Yahya Mesih’e olan sadakati yüzünden, 23 Eylül 1814’de, henüz 29 yaşındayken, bu hayata gözlerini yumar. Yahya öldürüldükten sonra bedeninin defnedilmesine izin verilmez ve Aziz Dimitrios Kilisesi yakınlarında bir akarsuya atılır. Yöredeki Hristiyanlar Vrakhorı valisine rüşvet vererek, Yahya’nın cesedini kurtarıp gizli bir ayınle gömerler.

MİDİLLİLİ KONSTANTİN (1819)

Türkçe ismi kayıtlarda geçmeyen Konstantin, Midilli adasında doğmuştur. Henüz çocuk iken babası vefat eder ve annesinin yönlendirmesiyle İslami örf ve adetlere göre yetiştirilir. 15 yaşındayken çiçek hastalığı geçirir ve bunun sonucunda kör olur. Çocuğun bu haline acıyan Ortodoks bir kadın annesinden izin alarak onu bir ayazmaya götürür. Ayazmada onun için dua eder, yüzünü yıkar ve mucizevî bir şekilde çocuk iyileşir. Konstantin o süreçte iman etmese de, bu olay hayatında derin bir iz bırakır.

Kısa bir müddet sonra Konstantin’in annesi tekrar evlenir. Fakat yeni üvey baba, sıklıkla sarhoş olup, çocukları döver. Şiddetle daha fazla tahammül edemeyen Konstantin, kardeşi ve abisiyle birlikte İzmir’e kaçıp, bir manav açar. Sebze ve meyve siparişlerinin teslimatını üstlenen Konstantin’in uğradığı

mekânlardan biri de Metropolit II. Kalinikos'un kilisesi olur. Zaman zaman makamlı okumalar ve ayinleri dinlemek için bir müddet kilisede bekler. Zamanla Hristiyan inancı onu kendisine çeker ve kilisede iki arkadaş edinir.

Bir gün İzmir'i veba salgını vurur. Konstantin yeni arkadaşlarıyla birlikte kiliseye sığınıp mum yakar. Duaları cevap bulur ve salgından kurtulur. Fakat bu olaydan sonra hayatı bir bocalama ve ahlaksızlık dönemine girer. Belki de çocukluğunda yaşadığı mucizeyi anımsayarak, Konstantin hatalarından tövbe eder ve ahlaksız hayat biçimini bıraktıktan sonra, Yunanistan'daki Kutsal Atos dağına gitmeye karar verir. Bir manastıra sığınıp, münzevi bir hayat sürdürmek ister. Atos dağındaki keşişleri büyük bir korku sarar, çünkü Konstantin bir Müslümandır ve onun din değiştirmesi keşişlere büyük sorunlar yaratabilir. Aziz Pavlus manastırındaki rahipler onu Büyük Lavra manastırına gönderir. Büyük Lavra manastırındaki rahipler ise onu Azize Anna manastırına gönderir. Sonunda kendisini "Kutsal Üçlü", diğer adıyla "Kafsokalivia" manastırında bulur. Orada inzivaya çekilmiş olan Patrik V. Gregorios ile tanışır.

Patrik, Konstantin'in samimiyetini ölçmek amacıyla ona birkaç soru yöneltir: "Neden, ey genç, biz hor görülenlere geldin? Bizden ne istiyorsun? Bizim sana verebileceğimiz bir şey yoktur. Biz bütün milletlerin arasında en alçak olanı değil miyiz? Siz ise egemenlik, kudret ve dünyanın nimetlerine sahipsiniz? Birçokları senin bulunduğun konumda olmak isterken, neden memnun değilsin?"

Bu soruların karşısında Konstantin, hüngür hüngür ağlamaya başlar ve Patrik gencin saf niyeti konusunda ikna olur. Patrik şöyle devam eder: “Seni vaftiz etmek için yakında manastıra döneceğim. Yalnız temiz bir hayat sürdürmeye ve bu kararını hiç kimseye anlatmamaya dikkat et.” Konstantin Kafsokalivia manastırına çekilir. Uzun bir süre geçer ama Patrik geri dönmez. Genç adam sabırsızlanmaya başlar. Manastırın baş keşişi Konstantin’in hayatını gözlemlemektedir. Kendisi genç adamın imanından ikna olur ve onu vaftiz eder. Böylece yeni vaftiz ismiyle, yani “Konstantin” olarak tanınmaya başlar.

Bir gün Konstantin, Aziz Vaftizci Yahya manastırına getirilen, yeni din şehitlerine ait kutsal emanetleri görmeye gider. Sonrasında hayli üzgün bir yüz ifadesiyle geri döner. Baş keşiş ona bu üzüntünün nedenini sorar. Konstantin şöyle cevap verir: “Yeni din şehitlerinin emanetlerine hürmet gösterdiğim sırada ruhum onlara tümüyle bağlandı ve içimde onlar gibi şehit olma arzusu filizlendi.” Baş keşiş bunu duyunca “Rab’be Hamdolsun, eğer bu yüreğinin isteğiyle, eminim ki; Tanrı sana bu onuru bahşedecektir” diye karşılık verir.

Konstantin 40 gün boyunca günde sadece bir öğün yemek yiyerek, oruç tutar. Bu oruç sonucunda, İzmir’e dönmeyi ve ailesini imana davet edip, vaftiz etmeyi kararlaştırır. Dönüş yolculuğunun masraflarını, kuru üzüm satarak karşılar. Ayvalık’a ulaştığında İzmir’deki manav günlerinden kendisini tanıyan biri, onu ihbar eder. İlk başta kimliğini gizlemeye çalışsa da, başarılı olmaz ve sonunda bir zamanlar Müslüman olup, daha sonrasında ebedi hayata kavuşma arzusuyla Hristiyan olduğunu itiraf eder.

Böylece Konstantin, İslam'a dönmesi için baskı görür, daha sonrasında işkencelere maruz kalır. Fakat bütün bunlara rağmen imanını terk etmez. En sonunda İstanbul'a gönderilir ve orada 40 gün daha işkencelere maruz kalır ve sonunda asılarak idam edilir. Böylece Midillili Konstantin, Mesih'e beslediği sevgi sonucunda, 2 Haziran 1819'da hayata gözlerini yumar. Sünnetli olduğu gerekçesiyle de İslami bir mezarlığa gömülür.

KAYNAKÇA

TARİHTE HRİSTİYAN TÜRKLER:

- ❖ Blanchard, Raoul. "The Exchange of Populations Between Greece and Turkey." *Geographical Review*, 15.3 (1925): sf. 449-56.
- ❖ Constantine Porphyrogenitus: "De Administrando Imperio" (37. bölüm), sf. 167.
- ❖ Paloczi-Horváth, A. "Pechenegs, Cumans, Iasians: Steppe peoples in medieval Hungary." *Hereditas*, 1989, sf. 48.
- ❖ Schmieder, Felicitas et Schreiner, Peter (eds.), "Il Codice Cumanico e il suo mondo." *Atti del Colloquio Internazionale, Venedik, 6-7 Aralık 2002. Roma, Edizioni di Storia e Letteratura*, 2005, XXXI-350 p., ill.
- ❖ Türkçe Kutsal Kitap, Kitab-ı Mukaddes Şirketi & Yeni Yaşam Yayınları, Eski ve Yeni Çevirisi.

ÜÇ HRİSTİYAN TÜRK DİN ADAMI:

- ❖ Giorgio Fedalto'un "*Simone Atumano: Monaco di Studio, Arcivescovo Latino Di Tebe*"
- ❖ Kenneth M. Setton'un "*The Papacy and the Levant (1204-1571)*"
- ❖ Paloczi-Horváth, A. "Pechenegs, Cumans, Iasians: Steppe peoples in medieval Hungary." *Hereditas*, 1989, sf. 48.
- ❖ "The Monks of Kublai Khan, Emperor of China" ismi altında Sir E. A. Wallis Budge
- ❖ Father Andrew. "ORTHODOX HOLINESS: Two Turkish Saints." *Sunday of the New Martyrs of the Turkish Yoke*, 19 Haziran/ 2 Temmuz 2006.
<http://orthodoxengland.org.uk/turkish.htm>

YENİ DİN ŞEHİTLERİ VE AZİZLERİ:

- ❖ Apology of the Augsburg Confession XXI 4-7.
- ❖ “Catechism of the Catholic Church (Second Edition).”
<http://www.scborromeo.org/ccc/p123a9p5.htm>
- ❖ Kementzetzis, Stylianos. “Synaxaristis Nomartyron.” Selanik, 1984, sf. 70, 158-163, 265-267, 344-345.
- ❖ Perantonis, John M. “Lexicon Neomartyron.” Atina, 1972, sf. 60-61, 193-194, 469.
- ❖ Rigniotis, Theodor. “Hristiyan Azizi olan Müslüman Kardeşler” (Πρώην Μουσουλμάνοι αδελφοί μας, που αγίασαν ως Χριστιανοί)
http://www.oodegr.com/oode/islam/agioi_tou_islam_1.htm
- ❖ Schroedel, Jenny. The Everything Saints Book. Adams Media, ABD, 2007, sf. 15-18.
- ❖ “Şehit Ahmet.” Özde Öz Ortodokluk Web Sitesi.
http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/agios_axmet1.htm
- ❖ Türkçe Kutsal Kitap, Kitab-ı Mukaddes Şirketi & Yeni Yaşam Yayınları, Yeni Çevirisi.
- ❖ Vaporis, Nomikios Michael. “Witnesses For Christ: Orthodox Christian Neomartyrs of the Ottoman Period, 1437-1860.” Saint Vladimir’s Seminary Press. New York, 2000, sf. 103, 113, 136-137, 174-179, 288-290, 324-328.